

NAHIKO! 5-6

GIZA ESKUBIDEEN PROIEKTUA FAMILIAN

5

UNITATE
DIDAKTIKOA

IRAKASLEEN GIDA (1/2)

1 HELBURUAK ETA EDUKIAK

Unitate didaktiko honek **giza eskubideak eta tratu txarrak** zuzenean erlazionatzen ditu. Horretarako biak eszenatoki berean jarriz: etxea, eguneroko etxeko familiaren eta bikotearen bizimodua. Tratu on eta bikotearen zorionetik tratu txar eta bikotearen zorigaiztora daraman etenik gabeko bidea, alde batera ala bestera, etenik gabe ibiltzen ari garela adierazten da material ezberdinetan. Eta mutur batera ala bestera garamatzana giza eskubideen errespetua ala errespetu falta dela garbi azaltzen da. Hots: **gure bikotean (gure familian) giza eskubideen proiektua gauzatzen dugun heinean tratu on eta zoriontasunetik gertuago gaudela, eta alderantziz**, bikotekide baten giza eskubideak errespetatzen ez direnean, tratu txar eta zorigaiztoko muturreruntz abiatzen ari garela. Bi norabideko bizitza-bide eta pertsonen arteko harreman edo tratu-bide bakarra dugu, etengabe -egunero- alde batera edota besteruntz ibiltzen ari garena.

Bide eta ibilbide hori bikote bakoitzak bere etxean eta eguneroko bizitzan ibili arren, ez da bikote horrena soilik. **Gertuko nahiz urrutiko inguruko pertsonen eta gizarte osoaren eraginpean dago etxe barruan bizi den egoera hori, egiten den ibilbide hori.** Nolabait esateko, "Familiako giza katea" deritzan jolasean jasotzen den bezala, pertsona eta egoera asko sartzen dira etxe horretan, eta faktore eraginkor horiek guztiek bultzatzen dute bikotekideak eta bikotea esaten genuen bi norabideko bide bakarrean, alde batera zein bestera. Gure gizarte honetan, zoritxarrez, ibilbideak tratu txarren aldera jotzen du maizegi eta errazegi. Bide hau gehienetan nahita eta konzienteki egiten ez dugunez, nola gertatzen da hau? Nola egiten dugu? Zer egiten dugu?

Gertuko pertsonen, maiz, isiltasun pisutsuaz eta ezjakintasun itxurakeriaz **gertatzen ari dena ezkutatu**, beste alde batera begiratzen dugu. Beste batzuetan, **jokabide eta portaera onartezinak ontzat eta normalizat edota ohizkotzat emanez**, gurean ere antzeko zerbait gertatzeko bidean jartzen gara. Edozein kasutan, beti ere, etxeko gauzak soilsoilik etxekoenak direla esan, inor ezin dela hor sartu aldarrikatu eta lasai geratzen gara.

Ez hain gertuko pertsonak berriz eta gizarte zabalak, tratu txarrerako giro edota ambiente aproposa sortzen dute. Maiz, **gizonen eskubide, behar, desio eta nahiek beti emakumeen eskubide, behar, desio eta nahien aurretik egon behar dutela onartu eta gauzatu** dugu egunero, emakumeek eskubide, behar, desio eta nahirik ez dutela sinetsi eta sinetsi arazi arte. Beste batzuetan, **emakumei beren eskubide, behar, desio eta nahiak gauzatzeko bitartekoak oztopatu eta zailtzen dizkiegu**. Adibidez, bikotearen berdintasuna, maitasuna eta beren autonomia pertsonala sustatzeko beharrezkoa den lanerako formakuntza, sarrera, lan-baldintzak, promozioa... oztopatuz. Edozein kasutan, beti ere, emakumeak etxean islaturik edukitzea onartzen dugu, bere bikotearen menpekoak bilakatuz eta bere burujabetza ezari lotuta.

Azkenik, erata da dugu gizarteak ere berdintsu jokatzen du. Gure erakundeek maizegi baztertzen dute tratu txarrak jasaten ditzuzten emakumeekiko duten erantzukizuna. Guk horrela aginduta eta emanda, beraiena da gutako bakoitzaren giza eskubideen bermea eta delituen aurkako babesaren ardura eta biktimen zaintza, gaizkileen atxilotzela barne. Hau guztia **kalean, tabernan, lantegian edota etxean gertatzen delarik**.

Bikoteak berak, gertuko pertsonak, inguruko gizarteak eta gizarteko erakundeak ardura hauek bete ala ez bete, modu batera jokatu ala ez jokatu, zerbait egin ala ez egin, lagundu ala ez lagundu... duten ondorioak azaltzen dira unitate honetako jolas eta koadernoetan. Bizitzan bezala, hainbat egoera, faktore eta aldaketa agertzen dira, bai bikotean, bai inguruan, jolasen bidez elementu hauek bizi, hitz egin eta hausnartzeko, kuadernoen bidez aztertu eta barneratzeko.

2 MATERIALAK ETA EKINTZAK

Unitate didaktiko honek **bi material osagarri** hauek ditu:

- 1.- "Familiako giza katea" jolasa.
- 2.- "EMA.S.O.S. telefonoa" jolasa.

Eta **lau koaderno** hauek:

- Irakaslearen gida, koaderno hau eta halako beste bat (1/2 eta 2/2).
- Ikaslearen "Giza eskubideen proiektua familian" koaderno, aurrekoak bezala kolore horikoa.
- Familiaren "Giza eskubideen proiektua familian" koaderno, kolore berdea duena.

3 "FAMILIAKO GIZA KATEA" JOLASA

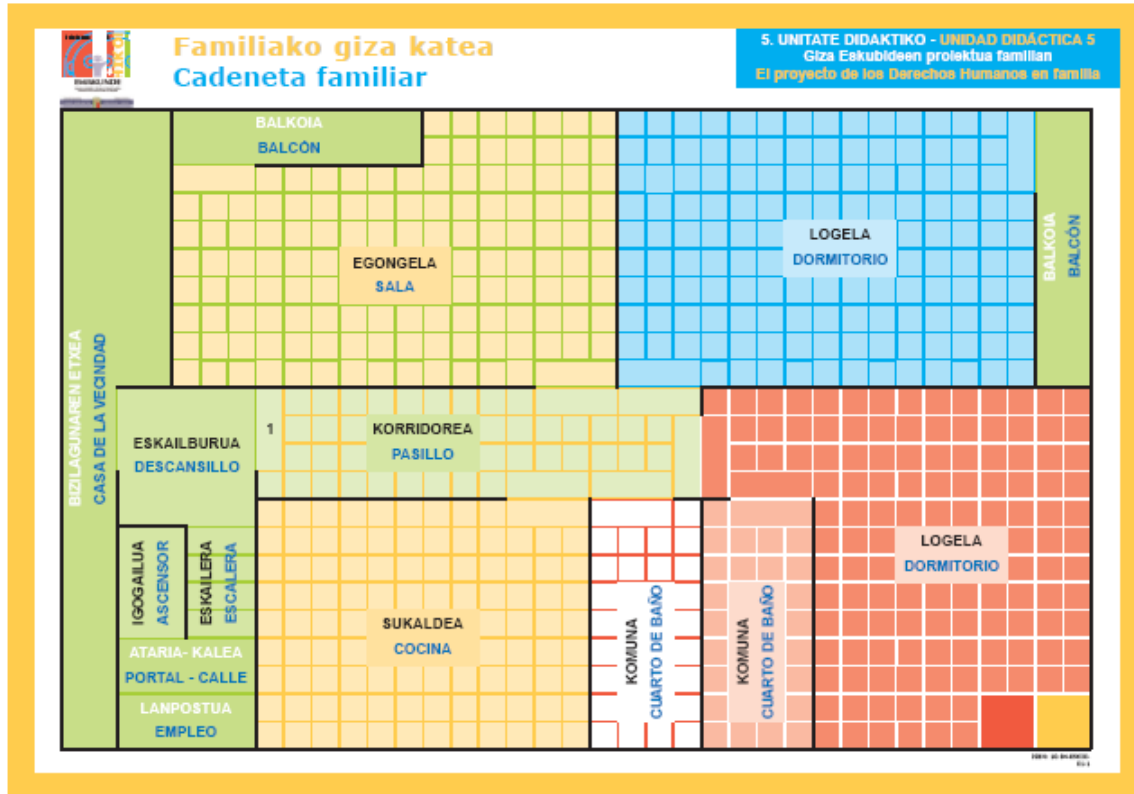
Taldean jolasteko mahai-jolasa.

OSAGARRIAK:

- Etxebizitza** adierazten duen taula: logela, sukaldea, egongela, balkoiak, komunak...
- Berrogeitamalau (54) txarteltxo** edo karta, jolasaren baldintza aldaketak jasotzen dituztenak.
- Fitxak**. Damen jokoan erabiltzen diren fitxak, baina zuriak eta gorriak. Kolore bakoitzeko fitxa berezi bana dago: "Erasotua" eta "Erasotzailea".
- Lau (4) dado**.

TAULA (ETXEBIZITZA):

Etxebizitzaren **hormak** beltzez adierazita daude. Ezin da hormen (marra beltz hauen) gainetik pasa. Gela batetik bestera pasatzeko atetik (marra beltzik gabeko lauki luzeenetik) pasa behar da. Zera adierazi nahi du taulak: tratu txarren ohizko eszenatokia etxea dela.

Neurri ezberdinetako **laukitxo** edo kasila daude. Bizilagunaren etxea, eskailburua, igogailua, ataria, balkoiak, atea... nahiz neurri haundikoak izan, jolaserako laukitxo bat baino ez dira. Etxeko pasiloak eta gelek berriz laukitxo asko dituzte. Gelen izenak ere jolaserako laukitxoak dira.

Pasilo eta geletako **laukitxo txikiak** soilik fitxak mugitzeko dira, inongo beste esanahi berezirik gabe. Beste laukitxo handiek esanahi berezia dute jolasean.

Txartela duten laukitxoak: Logelen izenak, eskailburua, eskailera eta igogailua: mahai gaineko multzotik txartel edo karta hartzeko laukitxoak dira. Behin halako lauki batean egon eta txartela hartu ondoren, ezin da bertara bueltatu horrelako beste lauki batetik pasa arte. Zera adierazi nahi dute: etxetik mugitzeko askatasuna, etxeko (bizitzako) arlo ezberdinetatik mugitzeko askatasuna.

Bizilagunaren etxea, balkoiak, ataria eta lanpostua (berde kolorekoak, orain arteko unitateetan bezala gizartearen eta itxaropenaren kolorea): erasotuari lagunduko dion beste fitxa zuri bat etxean sartzea (beste pertsona edo neurri bat adierazten duena) . Kaso hauetan, fitxa berri hori **1 zenbakia** duen laukitxotik (etxeko atea) hasiko da jolasean. Zera adierazi nahi dute: besteengana jo behar dela laguntza eske, gizartearen babesa eta laguntza bilatu behar dela. Kasu hauetan, "Erasotua" eta "Erasotzailea" fitxa bereziek berriro jolas hasierako beraien logelako laukitxo berezietatik jarraituko dute jolasa.

Hasierako laukitxoak: Logela handian bi laukitxo berezi daude, gorria eta horia. Jolasa hor hasten da. "Erasotzailea" deituko duguna, fitxa gorri berezia, lauki gorritik hasiko da. "Erasotua" deituko duguna, fitxa zuri berezia, laukitxo horitik. Kanpoko fitxa berri bat etxean sartzen denean (1 zenbakia duen laukitxoan), "Erasotzailea" eta "Erasotua" laukitxo hauetara itzuliko dira jolasa bertatik jarraituko dutelarik.

FITXEN ESANAHIA

Fitxa zuriek emakumearen eta giza eskubideetan oinarritutako bikote eta familia harremanen (tratu onen) aldeko pertsonak, neurriak, baldintzak, portaerak... adierazten dute batetik, eta -horiek ematen ez diren neurrian- tratu txarrak jaso dezaketene emakumeak bestetik. **Fitxa gorriek** kontrakoa adierazten dute: erasotzaileak batetik, eta eraso edota tratu txarrak errazten duten joerak, egoerak, portaerak...

FITXEN MUGIMENDUAK:

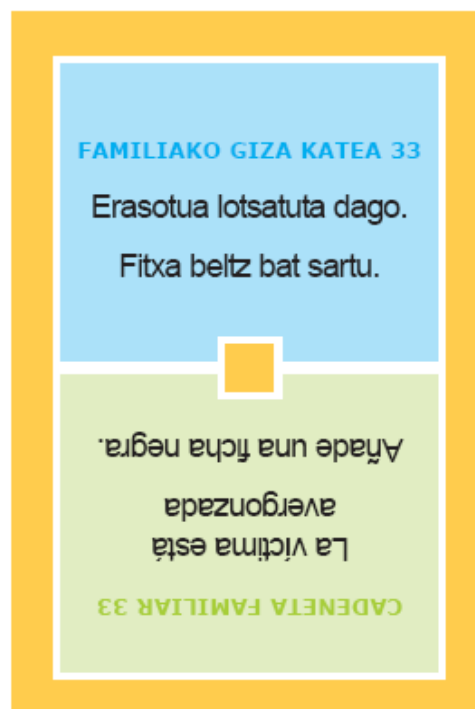
Edozein neurri duelarik, laukitxo bakoitzean **fitxa bakar bat** egon daiteke soilik. Fitxek ezin dute besteen gainetik pasa eta, beti, ondoko laukitxotik ondoko laukitxora joan behar dute.

- **Hasieran**, logelako laukitxo berezietan (gorria eta horia) jartzen dira fitxa bereziak. Lehenengo txanda zuriarena izango da beti.

- **Ateak** adierazten dituzten laukitxo luzeetan (hiru lauki txikiren neurrikoetan) ezin dira fitxak geratu: bertatik pasa daitezke, baina bertan gelditu gabe.

- **Dadoak**. Fitxak dadoarekin lortutako balioaren arabera mugitzen dira. Balio hori kolore bakoitzeko jokalariek banatuko dute taulako beraien fitxa guztien artean. Kolore bakoitzak taulan dituen fitxa kopuruaren dado kopuru berbera erabiliko du bere jokaldietan.

Fitxa asko jolasean daudenean, arau bereziak ezar daitezke dadoen balioa altuagoa izan dadin: dado baten balioarengatik biderkatu, balio berekoak biderkatu... etabar.

NAHIKO! 5-6

GIZA ESKUBIDEEN PROIEKTUA FAMILIAN

5

UNITATE
DIDAKTIKOA

IRAKASLEEN GIDA (2/2)

JOLASA

Jolasaren dinamikaren **helburua** hauxe da: kolore bakoitzeko fitxek beste koloreko fitxa berezia ("Erasotua" eta "Erasotzailea" deitu ditugunak) etxe barruan baztertuta, inguratuta eta mugimendurik gabe uztea. Talde batek hau lortzen duenean, jolasa irabazi du. Saioa bukatzeko, nola eta zergatik gertatu den aztertu behar da jokalariekin. Kolore bakoitzeko fitxek, beste koloreko berezia geldiarazteaz gain, bere fitxa berezia eta bere mugimenduk babestu beharko dituzte kateak eginez. Hortik jolasaren izena: "Familiako giza katea".

Jolasaren helburu eta esanahia hauxe da: tratu txarretik tratu onera doan etenik gabeko sokan etengabe eta aktiboki (beste pertsonen eta gizartearen laguntzarekin) tratu onen aldera egin eta tratu txarrak (beraiek errazten duten joera eta portaerak) uxatu edota kontrolpean eduki behar ditugula gure etxe eta familietan.

LAUKITXO BEREZIAK

Soilik bi fitxa berezientzat dira. Beste fitxek debekaturik dituzte, ezin dute laukitxo berezietan sartu: ez bertatik pasa eta ez bertan geratu.

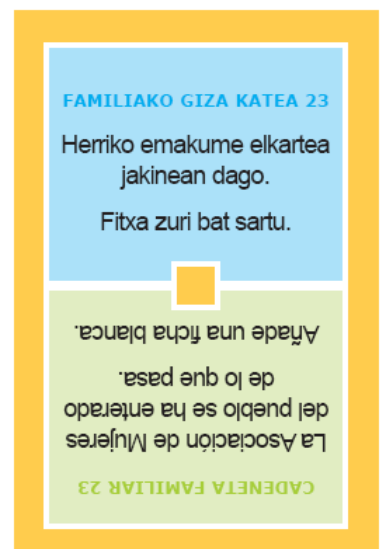
- Bizilagunaren etxea, balkoiak, ataria eta lanpostua (berde koloreko laukitxoak):

"Erasotua" bertara iristen denean, beste fitxa zuri bat etxean sartu. Fitxa berri hori 1 zenbakia duen laukitxotik hasiko da jolasean. "Erasotzailea" eta "Erasotua" logelako beraien laukitxo berezietara bueltatuko dira eta handik abiatu jarraituko dute.

- Logelen izenak, eskailburua, eskailera, eta igogailua: "Erasotua" edo "Erasotzailea"

bertan geratzen direnean, goiko txartela hartu, ozenki irakurri, berak agintzen duena bete eta behelaldean utzi. Ezin da bertara bueltatu horrelako beste lauki batetik pasa arte.

54 txartel ezberdin daude, hainbat egoera, baldintza, jarrera eta portaera aldatetekin. Nahastu eta mahai gainean utzi behar dira, multzo batean, behera begira. Txartelak diona ahal den neurrian bete behar da. Adibidez, hiru fitxa taulatik kentzeko agintzen badu, eta soilik bi fitxa badaude jolasean, bi horiek aterako dira jolasetik. "Erasotua" eta "Erasotzailea" ez dira inoiz taulatik aterako. Jolasean dauden beste fitxen artean, jokalaria-taldeak nahi dueña kenduko du.

TXARTELAK

1-14 Egoeraren baldintzetan aldaketak.

1. Indartsu eta adoretzu sentitzen zara gaur. Fitxa bat sartu jolasean.
2. Zure adorea eta kemenak behera egin dute. Fitxa bat atera jolasetik.
3. Lagun on batekin egon zara, ez zaude bakarrik. Fitxa bat sartu.
4. Lagun batek huts egin dizu, bakarrik sentitzen zara. Fitxa bat atera.
5. Senideek laguntza eskeini dizute. Fitxa bat sartu.
6. Senideek ez dela horrenbesterako izango esan dizute. Fitxa bat atera.
7. Lanpostu on bat aurkitu duzu. Bi fitxa sartu.
8. Zenuen lanpostua galdu duzu. Bi fitxa atera.
9. Zure lagunekin atera zara afaltzera. Fitxa bat sartu.
10. Gertu zenuen laguna orain urruti dago. Fitxa bat atera.
11. Urruti zegoen laguna orain zure ondoan dago. Fitxa bat sartu.
12. Gaur lur jota zaude. Txanda bat mugitu gabe.
13. Indarrez beterik sentitzen zara. Jaurti ezazu berriro dadoa.
14. Lagun batek deitu dizu elkarrekin egoteko. Fitxa bat sartu.

15-30 Erasotzailea indartu ala ahultzen duten aldaketak.

15. Tratu txarrak normalak direla pentsatu duzu. Fitxa gorri bat sartu.
16. Egia ezkututzen ari zara. Fitxa gorri bat sartu.
17. Seme-alabek babesa eskeini diote erasotuari. Bi fitxa txuri sartu.
18. Seme-alabek ez dute tartean sartzerik nahi. Bi fitxa gorri sartu.
19. Bizilagunek interesa adierazi dute. Fitxa zuri bat sartu.
20. Bizilagunek ez dute ezer jakin nahi. Fitxa gorri bat sartu.
21. Eskolan egoera hau ez dela onargarria esan dizute. Fitxa txuri bat sartu.
22. Egoera hau normala dela esan dizute. Fitxa gorri bat sartu.
23. Herriko emakume elkarteak jakinean dago. Fitxa txuri bat sartu.
24. Gertatzen zaizuna ez zaio inori axola. Fitxa gorri bat sartu.
25. Udaletxeko gizarte laguntzailea jakinean dago. Fitxa txuri bat sartu.
26. Etxeko gauzak etxekoenak dira. Fitxa gorri bat sartu.
27. Polizia jakinpean dago. Fitxa txuri bat sartu.
28. Bikotea onerako eta txarrerako dela esan dizute. Fitxa gorri bat sartu.
29. Epaileak testigantzak eskatu ditu. Fitxa txuri bat sartu.
30. Epaileak erasotua babesa agindu du. Bi fitxa zuri sartu.

31-54 Erasotua indartzen ala ahultzen duten aldaketak

31. Erasotua astebete darama etxetik irten gabe. Fitxa zuri bat atera.
32. Erasotua bere dirua eta aurrezkiak eskuratu ditu. Fitxa gorri bat atera eta zuri bat sartu.
33. Erasotua lotsatuta dago. Fitxa gorri bat sartu.
34. Erasotua norbaiti egia esatea erabaki du. Dadoa bi bider bota dezala.
35. Erasotua inori ez esatea erabaki du. Bi txanda mugitu gabe.
36. Erasotuari sinetsi ez zion lagunak orain sinetsi dio. Fitxa gorri bat atera eta zuri bat sartu.
37. Erasotua tratu txarrak gaitu zituen emakume bat ezagutu du. Fitxa gorri bat atera eta zuri bat sartu.
38. Erasotua horrela ezin dela jarraitu erabaki du. Fitxa gorri bat atera eta zuri bat sartu.
39. Erasotua errudun sentitzen da. Fitxa gorri bat sartu.
40. Erasotua egoera aldatu behar duela erabaki du. Fitxa zuri bat sartu.
41. Erasotua ezin duela ezer egin pentsatu du. Fitxa gorri bat sartu.
42. Erasotua egoerari ezin zaiola buelta eman pentsatu du. Txanda bat jolastu gabe.
43. Erasotua zerbait eginda okerrago izango dela pentsatu du. Txanda bat jolastu gabe.
44. Erasotua hau guztia berez pasako dela uste du. Txanda bat jolastu gabe.
45. Erasotuari pertsonen duintasuna zor zaiola esan diote eskolan. Fitxa zuri bat sartu.
46. Erasotua giza-eskubideak dituela sinetsi du. Fitxa zuri bat sartu.
47. Erasotua bere senideei dena kontatzea erabaki du. Bi fitxa zuri sartu.
48. Erasotua bizitza berria hastea erabaki du. Dadoa bi bider bota dezala.
49. Erasotua etxetik kanpo lanpostua bilatzen hasi da. Bi fitxa zuri sartu.
50. Erasotua bere laguneri deitu die elkarrekin egoteko. Bi fitxa zuri sartu.
51. Erasotua etxetik kanpo lanean hasi da. Bi fitxa zuri sartu.
52. Erasotua berarentzako denbora hartzen hasi da. Dadoa berriro bota dezala.
53. Erasotua "EZ" esan nahi duenean, "EZ" esatea erabaki du. Fitxa zuri bat sartu.
54. Erasotua "EZ" esan du, "EZ" esan nahi zuenean. Bi fitxa zuri sartu.

4 "EMA.S.O.S. TELEFONOA" JOLASA

Hogei (20) antzerki gidoi motzez osaturiko jolasa. "Gidoi" bakoitzean telefono dei baten hasiera jasotzen da, ikasleek jarraipena eman eta antzeztu dezaten (elkarrizketa jarraitu, pertsonai gehiago sartu, antzerkia egin, irratiantzerkia...). Hona **adibide batzuk**:

SOS-2

Kaixo, lagun batek telefono hau eman dit, arazoak ditugun emakumeoi laguntza ematen diguzuelako. Orain arte nere mutil-laguna izan dena izugarri jeloskorra da. Beti arazoak genituen. Aspertuta, aurreko asteburuan gure harremana utzi nahi nuela esan nion. Asko haserretu zen. Ezetz eta ezetz. Izugarria izan zen. Beno, jo, jo esaten dena... Bultza egin zidan. Eta oihu eta garrasi pila. Besotik tira oso bortizki, eta lepoa estutu... Agian tontakeri bat da, nobio kontuak... baina beldur pixkat daukat.

SOS-6

Kaixo, bananduta dagoen emakume bat naiz eta beldur handia dut. Nere senar ohia berriro auzoan ikusi dute eta oso urduri nago. Ez dut lehen pasa nuena berriro pasa nahi, ez horixe. Ezingo nuke berriro guzti hura jasan. Neri ez, baina eskola atarira joan da semea agurtzera. Eta zera esan dio: laister berriro denok elkarrekin egongo garela eta elkarrekin biziko garela.

SOS-8

Kaixo, zer moduz? Soilik hitz egiteko deitu dut. Badakizu, bakarrik nago inorrek hitz egiteko aukerarik gabe eta pixkat berriketan egiteagatik. Ez, ez, gizonarekin. Baina bera lanean dago, eta bera gauean etorri arte bakarrik egoten naiz etxean. Lan asko egiten baitu. Oso lanpostu ona dauka. Ba, oso gutxi. Badakizu, etxean beti dago zerbait egiteko. Hainbeste lan dago etxe batean! Esaten du nere gizonak: "Kalean, zer dago ba? Gastua! Gastua baino ez!".

SOS-17

Nere bizilagun baten etxean zerbait gertatzen dela uste dut. Zer egin dezaket? Ez dakit, kolpeak bezala eta negar zotinak, negar isilak. Garrasirik gabe, baina danbategoak, bultzadak, ez ohizko zaratak, "ai-ai!" batzuk eta gero isiltasuna. Noizbehinka zeozer agian, baina ez azken astean bezain jarraian eta nabari.

EMA.S.O.S. TELEFONOA

Antzeztu ezazue egoera hau jarraipena emanaz
Representad esta situación dándole continuidad

S.O.S.3

- TELÉFONO EMASOS. ¿EN QUÉ PUEDO AYUDARLE?

-Hola. Soy una mujer de edad, estoy casada y quiero hacer una consulta.

-Muy bien. Dígame, por favor:

-Mira, desde que nuestra hija e hijo no viven con nosotros, mi marido está cada vez más agresivo conmigo y... Me da vergüenza decirlo, pero me ha quitado todo el dinero y tengo que pedirlo cada día para hacer la compra... Siempre me dice que he gastado demasiado... y que no sé llevar la casa... Y lo bien que vivía el solo, sin mí, con su pensión... y... el otro día...

-Sí... el otro día...

...

EMA.S.O.S. TELEFONOA

Antzeztu ezazue egoera hau jarraipena emanaz
Representad esta situación dándole continuidad

S.O.S.18

- EMASOS TELEFONOA. BAL ESAN?

-Egunon, neska gazte bat naiz, nere nobioekin arazo bat daukat eta kontsulta bat egin nahi naiz.

-Oso ondo. Kontatatu, mesedez.

-Bati berak nahi duena egin behar dudala.

-Esan al dizu inoiz zuki ez dizula nahi?

-Hori! Eta penabatu ere ez! Ora jantxo libratzeko! Lehenko igandean deskolatzen ipu bat jipitu zuen ni begiratuagatik. Eta beste behin, besoak haustu nere mutil-lagun ohiari...

-Eta zergatik zaudete berarekin?

-Asio maite naiz. Nigatik edozein gauza egingo luke. Eta bihotz onekoa da. Ados, baina bihotz onekoa.

...

- TELÉFONO EMASOS. ¿EN QUÉ PUEDO AYUDARLE?

-Buenos días, soy una chica joven y quisiera hacer una consulta sobre un problema que tengo con mi novio.

-Muy bien. Cuéntame, por favor.

-Que siempre tengo que hacer lo que él quiere.

-¿Le has dicho alguna vez que tú no quieres?

-¡A decir imposible! (Cuando se portaba! El domingo pasado le dio una paliza a uno por mí mismo... Y, otra vez, le rompió el brazo a mi novio anterior...

-¿Y por qué estás con él?

-Me quiere mucho. Haría cualquier cosa por mí. Y tiene buen corazón. Es un bruto, pero de buen corazón.

...